

Anton Ingolič

GORELE SO GRMADE

(obnova)

Knjiga je razdeljena na tri zgodbe, ki pa so med sabo povezane. Dogajanje je postavljeno v čas turških napadov, graščakov in lovov na čarovnice. Prva zgodba govori o Juriju ali Črnem, kot mu pravijo prijatelji.

Jurij je bil dober vojak in nepoboljšljiv ženskar in kockar. Zgodba se začne z njegovo vrnitvijo od vojakov domov. Kmalu po prihodu domov, se je poročil z Leopoldino, lastnico gradu na Pristavi. S tem je Jurij pridobil pravice graščaka, ki pa so ga prej motile, kot veselile. Leopoldina je že imela dve nezakonski deklici. Kmalu pa sta dobila tudi dečka, na katerega je bil Jurij izjemno ponosen in je vedno govoril, da bo gotovo vojak. Izdelal mu je lok in ga učil jezdit. Nekega dne pa se je še ne desetletni fantič pri jahanju smrtno ponesrečil. Leopoldina je to očitala Juriju, ki ga je naučil jezdit in tudi drugače sta si bila vedno bolj tuja. Jurij je v svoj stolp začel voditi ženske, najprej na skrivaj, kasneje pa vedno bolj odkrito. Prav tako je imel težave z grofom, ki je zahteval več in več dajatev od vaščanov. Vse to je privedlo do tega, da je kmalu zapustil družino in se kljub poškodbi spet pridružil vojakom.

Drugo zgodbo pripoveduje Jurijev mlajši brat Janž. Zapisuje vse pomembne dogodke ob vsakem novem letu. To navado je ohranil še iz otroštva, ko sta na Silvestrovo s teto Betko, pri kateri je živel kot otrok, vedno bedela do polnoči in se pogovarjala o dogodkih preteklega leta. Po njeni smrti pa je bilo drugače. Njegova žena Rozina je postajala vedno bolj odrezava. Niti lepa, novozgrajena kmetija na Gromberku, ji ni bila všeč. Raje bi živela v mestu, kjer je tudi odraščala. Kmalu po poroki je Rozina rodila Evo, nekaj let kasneje pa še Ivančka, ki pa je kmalu po rojstvu umrl. Rozina in Janž sta se vedno večkrat prepirala in nekega večera mu je Rozina zabrusila, da Eva sploh ni njegova, temveč je njen pravi oče njegov brat Jurij. Janž si je tolažbo iskal v delu in garanju. Že dolgo ga je mikala Urška, hči revnega mlinarja iz sosednje vasi. Kmalu je vsa vas vedela, da je Urška Janžu rodila sina. Ime je dobil po očetu, Janžek. Prepri so se stopnjevali in Rozina je tudi Evi povedala, da Janž ni njen pravi oče. Eva je bila zbegana. Odtujila se je od Janža.

Naslednje leto so na poti v mesto Rozino in njenega brata napadli roparji. Brata so ubili, Rozino pa smrtno ranili. Po njeni smrti se je Janž oženil z Urško, kar pa Evi ni bilo všeč in je pobegnila k Juriju, svojemu pravemu očetu. Že naslednji teden je Jurij prišel na Gromberg in jo pripeljal nazaj. Pregovoril jo je, da je ostala pri Janžu. Takrat so Jurija domači tudi zadnjič videli, saj je kmalu za tem umrl v bitki. Urška je bila mnogo prijaznejša od Rozine. Ob novoletnih večerih je bedela skupaj z njim in otroki.

Tretja zgodba pa govori o nesmiselnih lovih na čarovnice v srednjem veku. Ljudje so verjeli pridigarjem, ki so živo opisovali njihove coprnije in shode. Domnevnim čarovnicam so najprej sodili, če pa niso mogli dobiti priznanja, so jih mučili na najhujše možne načine. Ko so vse priznale, pa so jih zažgali na grmadi.

V vas je prišel znani pridigar pater Avguštin, ki je še posebno rad pridigal o čarovnicah. Z njim sta prišla tudi sodnik in rabelj. V vasi se je začel lov na čarovnice. Prva je bila obsojena Dolga Liza, kakor so ji rekli vaščani. Čarovništva jo je obtožila nevoščljiva sosedka. Druga obtoženka pa je bila Janževa Eva. Ko je Eva odrasla, je delala v krčmi v mestu. Zaradi njene lepote je veliko moških gledalo za njo in zaradi nevoščljivosti so ženske sodniku rekly da je čarovnica, da se je družila z Dolgo Lizo in da so skupaj klicale točo, povzročale bolezni in skupaj hodile na čarovniške shode. Obe so odpeljali v grajsko ječo. Dolga Liza je podlegla mučenju in je vse priznala. Eva pa je bila močnejša. Upala je, da jo bodo domači rešili. Janž je

res dal vse od sebe, da bi jo rešil. Poskusil je celo s podkupovanjem, a mu ni uspelo. Bil je že popolnoma obupan. Le še en dan je bil do usmrtnitve. Tedaj se je Janž domislil, da Evo lahko reši edino z napadom na grad. Odjezdil je do Jurijevih vojakov, ki so ravno slavili poroko enega od prijateljev. Razložil jim je, kaj se je zgodilo in z veseljem so mu pomagali. Ponoči so odjezdili na gradu z zamaskiranimi obrazi, da jih ne bi kdo prepoznal. Janžu niso dovolili zraven, saj bi ga, če bi ga prepoznali, lahko zaprli in mu vzeli kmetijo. Dogovorili so se, da bodo, če jim uspe, prižgali eno od že pripravljenih grmad. Ves nestrpen je Janž čakal na domu in gledal proti gradu. Že je hotel odjezditi na pomoč, ko je zagledal, da se je ena od grmad razplamtela. Veselo novico je povedal vsem domačim, a jim je naročil, da ne smejo nikomur ničesar izdati. Naslednji dan so že navsezgodaj na Janževo kmetijo prijezdili grajski stražarji in preiskali vso kmetijo in okolico, a Eve niso našli. Skupaj z vojaki je pobegnila čez Dravo.

Knjiga se konča s pisanjem Janževega sina. V očetov zvezek, na poslednje strani, je zapisal, da je Eva na varnem in da se bo gotovo kmalu oglasila. Zapisal je tudi, da letina tisto leto ni bila slaba, vendar pa ima kmetija veliko dolgov. Pisal je tudi o kugi, ki pa do njih ni prišla. Najbolj pa je vse prizadela Janževa smrt, ki je prekmalu v nesreči vzela ljubečega moža in očeta.